

Sjökaptenerna Enström

Anmärkningsvärt många Mariefredssöner har genom åren valt sjömansyrket. Och bytt den trots allt tämligen trånga Gripsholmsviken mot långt vidare vatten.

I skeppare Enströms familj var det hela fyra söner som följde i faderns kölvatten och blev sjökaptener. Mest känd här i Mariefred blev sonen Magnus som i 30 år förde s/s Mariefred.

Fadern Gustav Abraham Enström, född 1829, hade med sin maka Anna Lovisa fem söner och en dotter. De flyttade 1865 in i Gården nr 5 (Sjömannen 2) d vs grannfastigheten till Callanderska gården. Gården 5 hade ägts av brodern klensmeden Johan August Enström. Gustav Abraham hörde själv till pionjärerna på ångfartygen och var med på en av de två första ångdrivna farkoster som i mitten av 1800-talet gick från Hamburg till New York. På de fartygen fanns både segel och ångmaskin eftersom man ännu inte litade på den senare. Han dog 1894. Vid begravningen den 13 mars lästes följande ord: *"Du kämpat ut, ditt timglas har utrunnit. Din ädla själ flytt till ett bättre land, där du till sist din bästa hamn har funnit och lotsas där utaf all faders hand. Dit flydde du från make, barn och fränder. Farväl, haf tack för alla glada stunder i lummig lund och uppå Mälars våg. Farväl, så hviskas ock i tackel och i tåg. Farväl, du lefva skall i tacksamt minne. Farväl, din bild går aldrig ur vårt sinne.*

Hans syster Albertina gifte sig med en från Kalmar inflyttad ung skeppare vid namn Johan Gustav Söderström, som strax åtföljdes av brodern Christoffer. Denne blev väl etablerad i Mariefred och förde bl a ångaren Engsö, som senare Oscar Enström tog hand om.

Albin hette den äldste av Gustav Abrahams söner, född 1865. Han blev framgångsrik manufakturhandlare i Eskilstuna där han avled 1954.

Efter honom följde emellertid fyra bröder i rad som alla blev sjökaptener.

Nummer två i brödraskaran, född 1867, hette liksom fadern Gustaf. Han avlade först styrmans- och sjökaptensexamen i Sverige och senare även i USA, dit han utvandrade i unga år. Från New York gick han dels på hamnar längs Nordamerikas östkust men även till Brasilien och Indien. Det var tidvis ont om jobb. Under en stormig seglats norröver föll han överbord utanför Boston men kom ombord igen. Han tjänstgjorde som styrman på tävlingsjakter som ägdes av rika amerikaner. Flyttade till västkusten och letade guld i Alaska. Han deltog i en statlig räddningsexpedition för att leta rätt på en vilsekommen expeditonsgrupp. Det berättas när Gustaf i snö och arktisk kyla nådde fram till något som liknade ett läger, såg han bara en endaste levande varelse och denne var dessutom så skäggig att ansiktet inte kunde skönjas. Ur skägget hördes dock en mänsklig röst och inte nog med det, rösten talade svenska med omisskännlig mariefredsdialekt.

" Hej på dej Gustaf", sa rösten," äre du som kommer. Haru varit hemma något nyligen så du vet hur det gick med kyrkspiran? Jag lovade ju tjära den men fick sen så brått iväg att det aldrig blev av. Gustaf fann att det var hans ungdomsvän Filip Blom. Något besked kunde inte Gustav ge då Filip hade varit hemma senare.

Han tycks aldrig återkommit till Mariefred även om han i brev till brodern Albin i mitten på 1890-talet antydde sådana planer. Han dog nöjd i San Fransisco 1925.

1870 föddes så Oscar Enström. Han begav sig till sjöss redan som 13-åring och seglade sedan på alla de sju haven men även på ryska floder. Åter till hemlandet tog han enligt god familjetradition sin sjökaptensexamen. Han gifte sig 1896 med Anna Maria Lundmark och de blev boende i Gården nr 4 (huset närmast ångbåtsbryggan), som fadern köpt 1876. Där i sängkammaren föddes 4 av deras barn mellan 1897 och 1907. Familjen flyttade till Strängnäs 1909 för att barnen skulle komma i bra skola. Där föddes ytterligare två döttrar varav Brita blev lärare. Hennes äldre syster Maria (Maja) blev gift med ägaren och chefredaktören på Strängnäs tidning Karl Einar Gustafsson.

Oscar efterträdde Christoffer Söderström, släkt med Enströms, som befälhavare på *Engsö* 1897. Detta fartyg brukade på vintrarna ligga i Mariefred. Oscar blev senare befälhavare på Mälarens snabbaste ångfartyg *Strängnäs Express* sedermera *Storskär*. Vid ett tillfälle skulle han föra kungen och Prins Vilhelm till Mälsåker och råkade då ut för svår tjocka. Prinsen kom upp på kommandobryggan och undrade om det verkligen gick att hitta i så kompakt tjocka. ”Jag är utbildad till sjökaptan och då ingår konsten att hitta i alla väder” svarade Enström. Engström kallades någon tid senare till kungliga slottet, där han för sin navigationsskicklighet belönades med en kråsnål i form av en krona i guld, besatt med diamanter.

Den fjärde i brödraskaran-Johan Magnus- föddes 1872. Han är den i Mariefred mest kände av bröderna eftersom han förde *s/s Mariefred* i nära 30 år. Han gick till sjöss vid knappt 16 års ålder. Våren 1888 mönstrade han som jungman på tremastbarken *Mary Ann*. Fartyget gjorde resor till Sydamerika och Västindien.

1891 avlade Magnus Enström styrmansexamen vid Navigationsskolan i Stockholm med betyget ”med beröm godkänd”. Han seglade därefter med fyrmastbarken *Dumfriesshire* mellan Europa och Nordamerika. Han återkom till Sverige 1893 och avlade samma år ångfartygsbefälhavareexamen.

I sju år var Enström styrman på ångfartyget *Eskistuna I* innan han 1901 blev anställd på den första ångaren *Mariefred*. Det var en äldre mälångare, *Nya Svartsjölandet*, som för 30 000 kronor inköptes år 1900 av det nybildade Mariefreds Ångfartygs AB. Hösten och vintern 1902-03 var Magnus Enström kontrollant då det nuvarande ångfartyget *Mariefred* byggdes vid Södra varvet i Stockholm. Han förde sedan *s/s Mariefred* till och med 1930, då ledningen sade upp honom.

Omdömena om Magnus Enström är varierande. Alla var överens om att han var en skicklig befälhavare, som utan problem förde ångfartyget i alla väder. Fartyget var då i trafik nästan hela året och gick ofta i mörker och dimma. I anslutning till högtidsdagar betonade Mariefreds tidning hans goda egenskaper och framhöll att han hade många vänner. Uppenbarligen hade han en kärvare sida och kom av och till i konflikt med dem han hade att göra med.

Brorsdottern Brita har menat att det växlande humöret nog sammanhängde med att han drabbats av malaria vid resor i tropikerna.

Magnus Enström gifte sig 1916 med Ebba Grevesmühl på Herresta. De bosatte sig i Stockholm. Men sedan han gått iland återvände han 1930 till Mariefred och slog sig ner i fädernegården, Gården nr 5, där han bodde till sin död 1953. Så länge han levde följde han med intresse den fortsatta trafiken med ångfartyget *Mariefred*.

Yngste sonen i familjen Enström föddes 1874 och döptes till Karl Abraham. Naturligtvis gick han samma väg som sina äldre bröder och blev ganska tidigt sjökaptän. Under första världskriget gick han med sitt fartyg i internationell sjöfart, bl a då på Tyskland. Fartyget torpederades av tyskarna. Innan det sjönk hade emellertid kaptänen och hans besättning fått lämna båten. Efter fredsslutet var han befälhavare på Sveabolagets kustångare *Carl XV* som gick i Norrlandstrafik.

Lennart Schweiz

Källor

Yngve Andersson i Strängnäs Tidning

Lennart Rydberg, *Mälarångare* 1999

Mariefreds hembygdsförenings arkiv, Studiecirkelmateriel 1988